

Samandağ İlçesinde (Hatay) Balıkçılığın Genel Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma

Suat ŞAHİNLER*, M. Fatih CAN**, Özkan GÖRGÜLÜ* ve Kadir Duran İĞNE***

* MKÜ Ziraat Fakültesi Zootečni, Hatay

** MKÜ Su Ürünleri Fakültesi, Hatay

*** MKÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay
sahinler@mku.edu.tr

(Geliş/Received: 26.09.2005; Kabul/Accepted:20.10.2005)

Özet: Bu çalışma, Hatay'ın bir kıyı ilçesi olan Samandağ'daki balıkçılığın mevcut durumunun ve problemlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Samandağ balıkçı barınağına kayıtlı 135 tekne içerisinde rasgele seçilen 45 teknede balıkçılık ve sorunları ile ilgili 26 soru içeren bir anket uygulanmıştır. Ankete katılan balıkçıların önemli bir kısmı avlanma sezonu, kalifiye eleman, pazarlama, kapasite ve yakıt fiyatları ile ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Samandağ, Hatay, Balıkçılık

An Investigation on the Current Status, Problem and Proposes For the Solution of Samandağ Fishery

Abstract: This study was conducted to demonstrate the current status and the problems of the fishery in Samandağ town (Hatay). For this purpose a survey were applied on randomly selected 45 fishing vessels out of 135. The survey was consisting of 26 questions which were about the fishery and its problems. The majority of the participant in the survey expressed their problems as the limited fishing season, lack of qualified persons, inadequate capacity in fishing vessel and high oil price.

Key Words: Samandağ, Hatay, Fishery

1. Giriş

Türkiye ada kıyıları da dâhil olmak üzere 8333 km kıyı şeridinde sahip, üç tarafı denizle çevrili, 177714 km akarsu, irili ufaklı 200 doğal gölü bulunan ve bu göllerden 100'ünde balıkçılık faaliyeti mevcut olan bir ülkedir. Bu kadar zengin deniz ve iç su kaynaklarına sahip olan Türkiye'de su ürünleri üretiminin, kaynaklara kıyasla yüksek olduğu söylenemez. Türkiye denizlerinden; Karadeniz'de 163, Marmara Denizi'nde 200 ve Akdeniz'de 500 balık türü bulunmasına rağmen çok az sayıda balık türü ticari önem taşımaktadır [1].

İskenderun Körfezi ülkemiz balıkçılığında önemli bir yere sahiptir. Körfez özellikle dip yapısının uygun olması nedeniyle birçok demersal balık türü için uygun bir alandır. En çok kullanılan avlama tekniği trol balıkçılığı, ikinci derecede ise paraketa olup, aynı zamanda Ceyhan Nehrinin getirmiş olduğu sedimentin birikimi ile oluşan lagünlerde dalyan balıkçılığı yapılmaktadır [2]. Hatay İlinde deniz ürünleri, Akdeniz'e kıyısı olan İskenderun, Dörttyol, Erzin ve Samandağ İlçelerinde avlanarak; genellikle Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine ihraç edilmektedir. Çok az miktarı iç piyasada tüketilmektedir [3].

2001 yılında Üretilen su ürünleri üretiminin içerisinde Deniz balıkları üretimi oranı % 97,6 dır. Hatay İlinde, 2.523.886 ton olan deniz ürünlerinden elde edilen üretim değeri 4.287.727,8 milyon TL' sıdır [3]. Bölgede Asi nehri, Afrin çayı, Karasu gibi nehir ve derelerde iç su balıklarının avlanması yapılmaktadır.

2001 yılı su ürünleri üretimi içerisinde çok küçük bir orana sahip olup, % 0,18'dir. Hatay İli genelinde kültür balıkçılığı Hassa ve Kırıkhan İlçelerinde yapılmaktadır. Üretilen alabalık iç piyasada pazarlanmaktadır. Hatay İlinde, 49.040 ton olan iç su ürünlerinden elde edilen üretim değeri 168.597,5 milyon TL' sıdır [3]. Samandağ ve Merkez İlçedeki su ürünleri üretimi (251326 ton), Hatay İli su ürünleri üretimi toplamında (2573926 ton) % 9,76'lık bir paya sahiptir [3](Tablo 1).

Tablo 1. İlçe Gruplarının Üretim Miktarları (kg/yıl) ve Toplam Üretimdeki Payları (%)

Üretim/İlçeler	Merkez, Samandağ	Erzin, Dörtöyl, İskenderun	Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı	Hassa, Belen, Altınözü, Yayladağ
Su Ürünleri Üretimi (kg/yıl)	251326	2278400	10050	34150
Toplam üretimdeki pay (%)	9,76	88,52	0,39	1,33

İşsizlik sorununun günden güne arttığı ülkemizde su ürünleri, iç suların bulunduğu bölgelerde ve özellikle kıyılarımızda yaşayan insanlara iş imkânı yaratabilecek ekonomik bir kaynaktır. Su ürünleri; üretim ve avcılığının iş gücüne dayanan bir uğraş olması nedeniyle, üretimin artırılması ve istenen düzeye çıkarılması çok sayıda kişiye iş imkânı yaratabilecek ve ülke ekonomisine bu yönde de katkıda bulunabilecek bir sektördür. Bu bağlamda mevcut çalışmayla körfezdeki önemli balıkçılık limanlarından birine sahip olan Samandağ ilçesindeki balıkçılığın genel durumu, sorunları ve çözüm yolları irdelenmiştir.

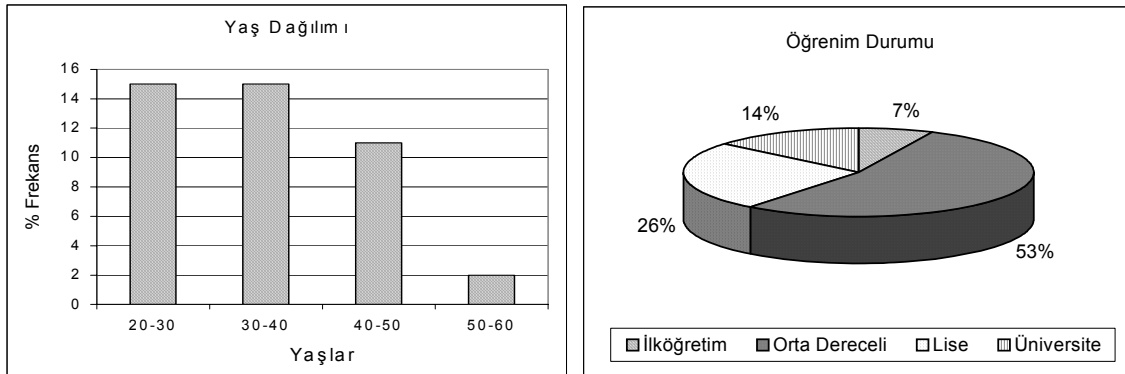
2. Materyal ve Metot

Çalışmada Samandağ limanına kayıtlı 135 tekne içerisinde rasgele seçilen 45 teknede balıkçılık ve sorunları ile ilgili 26 soru içeren bir anket uygulanmıştır. Ankette sorulan sorular genel olarak; balıkçının yaşı, öğrenim durumu, tecrübesi, balıkçılık yaptığı teknenin mülkiyeti, ne çeşit ağ kullandığı, balıklarda bir sınıflama yapıp yapmadığı, sorunları, balıkçılıkla ilgili kurumlardan beklentileri, gibi konuları içermektedir. Anket sonucunda toplanan bilgileri SPSS [6] istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3. Araştırma Bulguları ve Tartışma

3.1. Balıkçıların Yaşları ve Öğrenim Durumları

Ankete katılan balıkçıların en genci 20 yaşında, en yaşlısı ise 60 yaşındadır. Daha çok orta-yaş grubu olarak ifade edilen 20 ile 40 yaş arasında balıkçı bulunmaktadır.

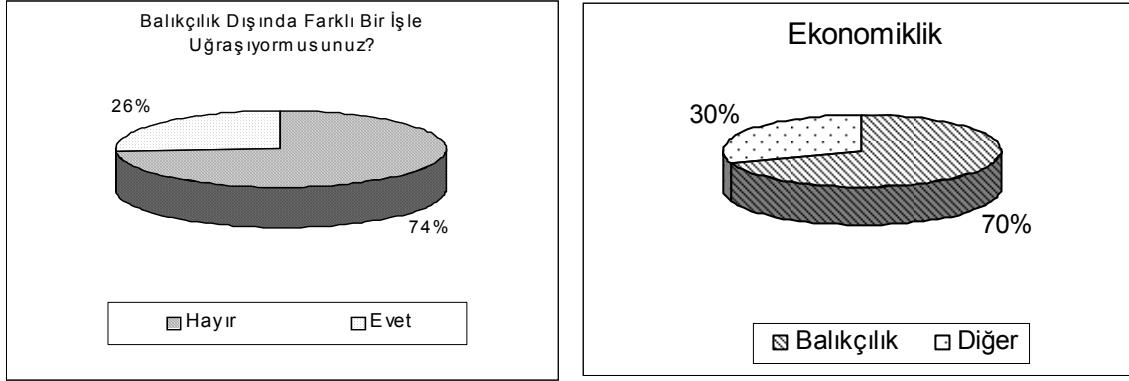

Şekil 1. Balıkçıların Yaş Dağılımı ve Öğrenim Durumu

Anket sonuçlarına göre, balıkçıların % 7'si ilköğretim, % 53'ü orta dereceli okul, %26' sı lise ve %14' lük bir kısmı yüksek okul ve üniversite mezunudur. Anket sonucuna göre balıkçıların eğitim düzeyinin, çok da düşük olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 1).

3.2. Balıkçılık Dışında Başka bir İşle Uğraşıyor musunuz? ve Balıkçılıkla Diğer İş Alanlarının Ekonomiklik Bakımından Karşılaştırılması;

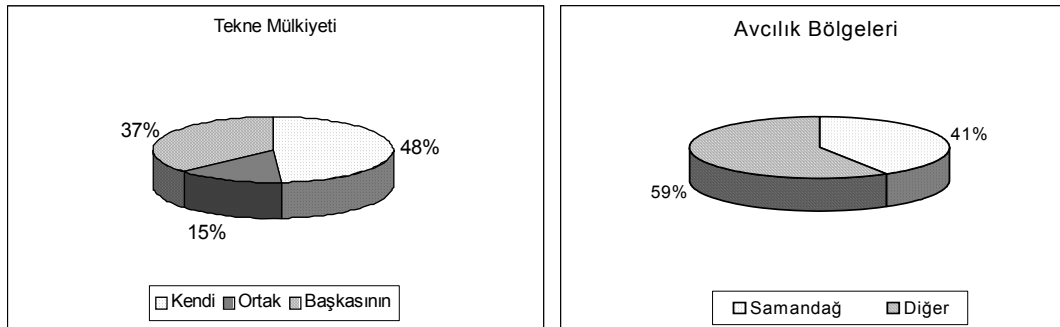
Ankete katılan balıkçıların %74'lik kısmı balıkçılık dışında başka bir işle uğraşmazken, %26'luk bir kısmı balıkçılık dışında başka bir işle uğraştığını ifade etmiştir. Balıkçılığın mı yoksa balıkçılık dışında uğraştıkları diğer işlerin mi ekonomik olduğu sorulduğunda ise; %70'si balıkçılığın daha karlı olduğunu söylerken, %30' ü balıkçılık dışındaki diğer işlerin daha ekonomik olduğunu belirtmişlerdir (Şekil 2).

Şekil 2. Balıkçılık dışında Bir İşle Uğraşma Oranları ve Balıkçıların, Balıkçılığı Diğer İş Alanları İle İlgili Ekonomik Yönden Karşılaştırmaları

3.3. Avlanma Yapılan Teknelerin Mülkiyeti ve Avlandıkları Mevki

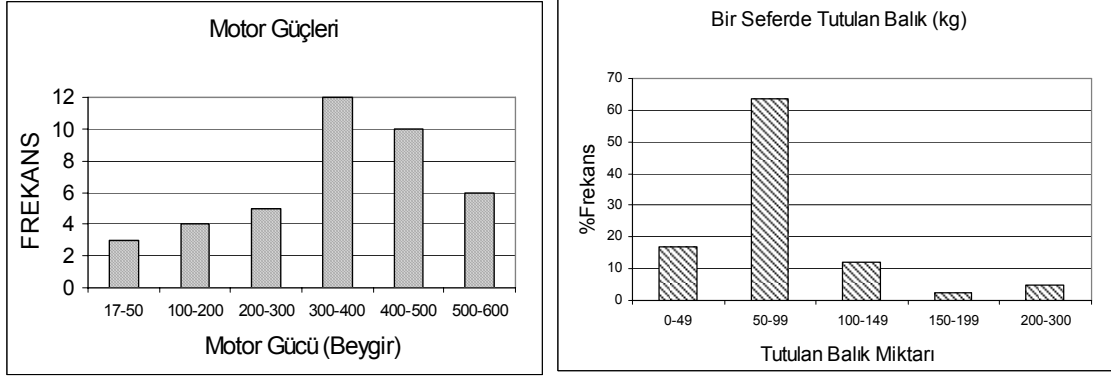
Ankete katılan balıkçıların, %48' i kendi teknesiyle, %15' ü ortak bir tekne ile %37'u ise başkasının teknesiyle avlanmaktadır. Ankete katılan balıkçıların %41'si sadece Samandağ bölgesinde avlanırken %59'u Samandağ bölgesi dışında da avcılık yapmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Avlanma Yapılan Teknenin Mülkiyeti ve Avcılık Bölgeleri

3.4. Avcılık Amacıyla Kullanılan Teknelerin Motor Gücü ve Bir Seferde Tutulan Balık Miktarı

Balıkçıların kullandıkları teknelerin motor gücü minimum 17 beygir, maksimum 570 beygirdir. Ortalama motor gücü 350 beygirdir. Motor güçlerine göre motorların dağılımı Şekil 4'de verilmiştir. Balıkçıların %17'lik kısmı bir seferde 0–50 kg arasında, %63' lük kısmı 50–100 kg arasında, %12,10'lük kısmı 100–150 kg arasında, %2,83' lük kısmı 150–200 kg, %4,87'lik kısmı 250–300 kg arasında balık avlamaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Motor Gücünün Teknelere Göre Dağılımı ve Balıkçıların Bir Seferde Tuttukları Balık Miktarının Dağılımı

3.5. Bir Günde Ava Çıkma Sayısı

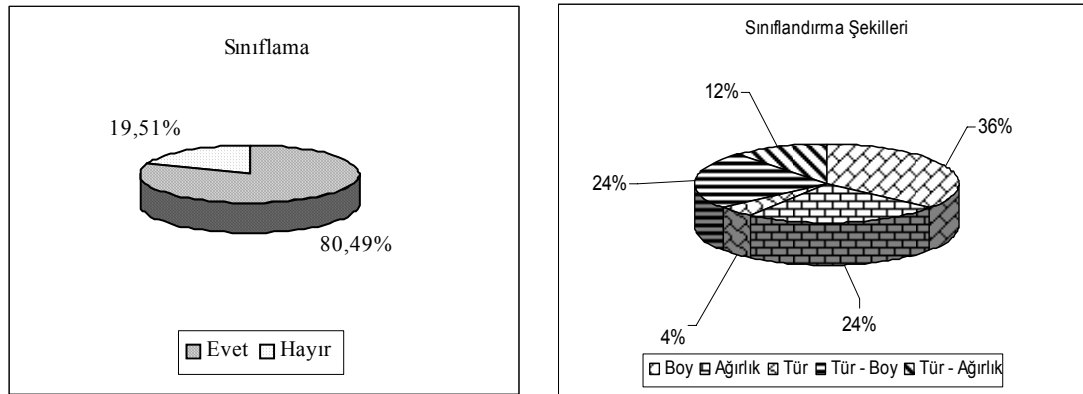
Ankete katılan balıkçıların %91' i günde bir kez avlanmaya çıkarken, %7'lik bir kısmı günde iki kez, %2' si ise bir veya iki kez ava çıkmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Balıkçıların Bir Günde Ava Çıkma Sayısı

3.6. Balıkların Sınıflandırma Durumu

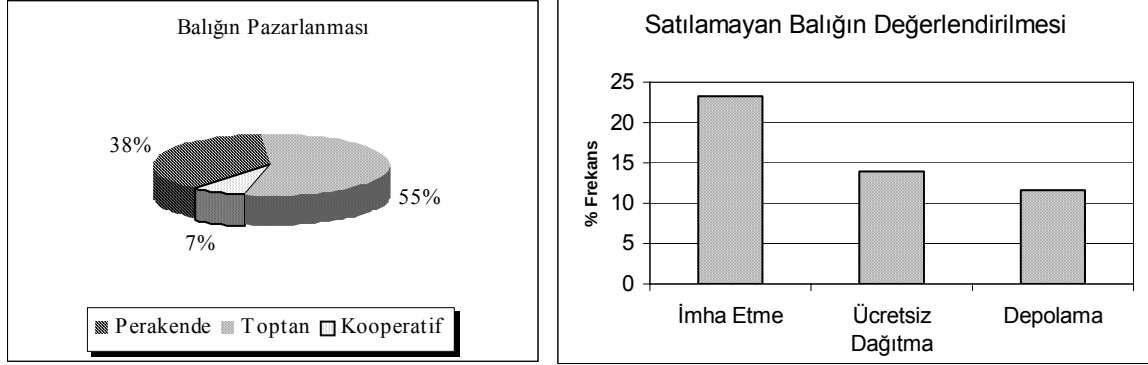
Balıkçıların %80,49'u tutulan balıkları sınıflandırırken, %19,51' i balıkları herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutmadan pazara sürmektedir. Sınıflandırma yapan balıkçıların %36' sı balıkları boya göre, %24' ü ağırlığına göre, %4'ü türe göre, %24' ü tür ve boya göre, %12' si tür ve ağırlığa göre sınıflandırma yapmaktadır (Şekil 6).

Şekil 6. Avlanan Avın Sınıflandırılması ve Avlanan Avın Sınıflandırma Şekli ve Oranı

3.7. Balığın Pazarlanması ve Satılamayan Balıkların Değerlendirilmesi

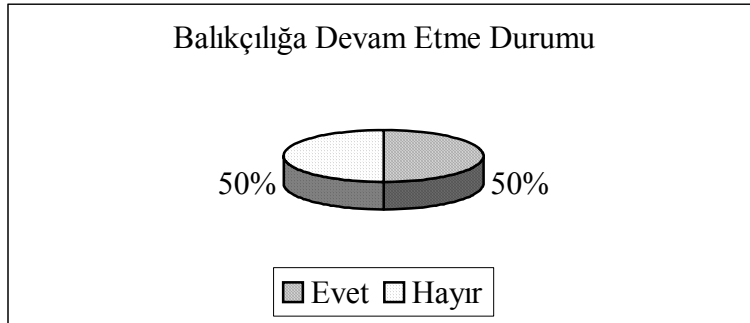
Balıkçıların tuttıkları balığı genellikle toptan sattıkları belirlenmiştir. Ankete katılanların %38'si balığı kendisi perakende olarak, %55'si toptan, %7 gibi çok küçük bir kısmı ise kooperatif aracılığıyla pazarlanmaktadır. Balıkçılar tarafından satılamayan balıkların %23,25'lik bir kısmı atılıyor, %13,95' i balıkçılar tarafından tanıdıklarına dağıtılırken, %11,62' si depolanmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Balığın Pazarlama Şekli ve Satılamayan Balığın Değerlendirilmesi

3.8. Balıkçılığa devam etmeyi düşünüyor musunuz? Ve Balıkçılık Hakkında Bilgi Alıp Almadıkları

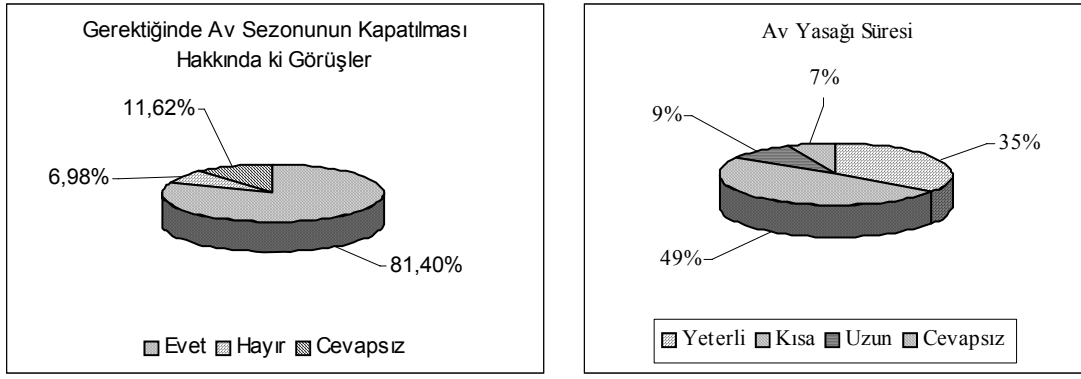
Ankete katılan balıkçıların %50'si balıkçılığa devam etmeyi düşündüklerini söylerken, geriye kalan %50' lik bir kısmı ise devam etmeyi düşünmediklerini ifade etmişlerdir (Şekil 8). Balıkçıların büyük bir çoğunluğu bilgi almak için herhangi bir kuruluş veya kişiye müracaat etmiyor.

Şekil 8. Balıkçılığa Devam Etme Durumu

3.9. Gerekliğinde Av Sezonunun Birkaç Yıl Kapatılmasını İsteyip İstemedikleri ve Av Yasağını Yeterli Buluyor musunuz?

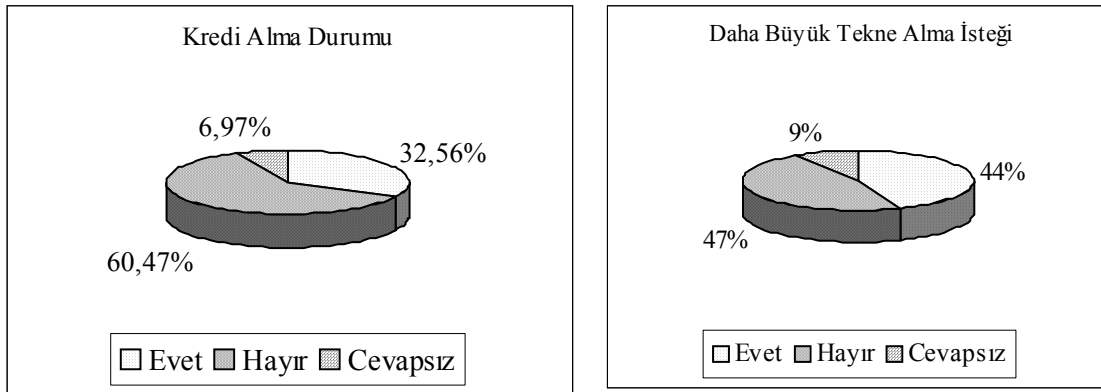
Ankete katılan balıkçılara gerekli destek olduğunda denizdeki balık miktarının artmasını sağlamak amacıyla av sezonunu birkaç yıl kapatılmasını isteyip istemedikleri sorulduğunda, %81,40' ı evet, %6,98' i hayır derken, %11,62' si cevap vermemiştir. Ankete katılan balıkçıların %49' u av yasağının kısa olduğunu, %35' i yeterli, %9' u uzun olduğunu söylerken, %7 si cevap vermemiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Gerektiğinde Av Sezonunun Kapatılması ile İlgili Görüşler Av Yasağı Süresi ile İlgili Yorumlar

3.10. Kredi Alma Durumu ve Birkaç Balıkçı ile Birleşerek Daha Büyük Kapasiteli Bir Tekne Almayı İstermisiniz?

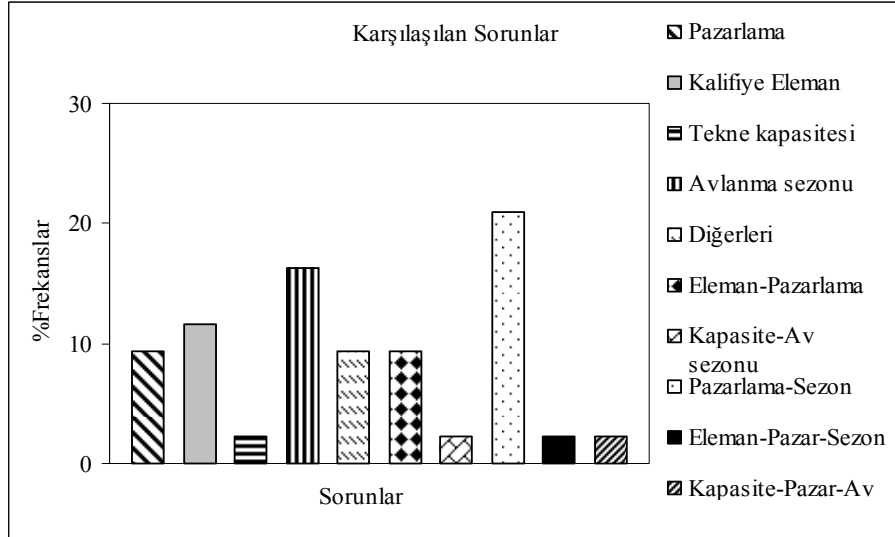
Ankete katılan balıkçıların %32,56'sı devletten kredi alırken, %60,47' si kredi almamakta, %6,97'si ise cevap vermemiştir. Ankete katılan balıkçılara birkaç balıkçı ile birleşerek kapasitesi daha büyük uluslar arası sulara çıkabilen tekne almayı isteyip istemediği sorulduğunda; balıkçıların % 44' ü evet, %47' si hayır demiştir, %9' u da cevap vermemiştir (Şekil 10).

Şekil 10. Kredi Alma Durumu ve Balıkçıların Birleşerek Daha Büyük Tekne Alma İstekleri

3.11. Balıkçıların Karşılaştıkları Sorunlar

Ankete katılan balıkçıların % 20,93'luk önemli bir kısmı tutulan balığın pazarlaması ve av sezonu ile ilgili sorun yaşadıklarını belirtirken, %16,24' ü avlanma sezonundan şikâyetçidir. %11,62' si kalifiye eleman bulamadıklarından şikâyet etmekte, %9,30' u av sezonu, %9,30' u eleman ve pazar, %2,32' si kapasite ve av sezonu, %2,32 si eleman, pazar ve av sezonu, %2,32'si kapasite, pazar ve av sezonu ile ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Karşılaşılan Sorunlar

4. Tartışma

Anket sonuçlarına göre satılamayan balıkların büyük bir çoğunluğu atılmakta, dolayısıyla önemli bir ekonomik kayıp meydana gelmektedir. Bu durumun aşılabilmesi için dondurma, konserve, tutsüleme teknolojisi gibi uygun balık saklama ve işleme tekniklerinin kullanılması gerekmektedir. Aynı zamanda bu tip ürünlerin hayvan yemi yapan fabrikalara satılması sağlanabilirse, hayvan beslemede kullanılan protein içeriği yüksek yem üretimi de mümkün olabilir. Sözü edilen şartların sağlanabilmesi bireysel girişimlerle mümkün değildir. Bu nedenle, problemlerin çözümü için etkin bir kooperatif sistemin kurulmasına ihtiyaç vardır. Kooperatiflerin etkinleştirilmesi ile pazarlama, işleme, atık değerlendirme, kalifiye eleman, eğitim ve balıkçıların en önemli giderlerini oluşturan iş gücü (maaş+sigorta) ve mazot maliyetleri gibi problemlerin, devletin de desteği ile çözülmesi kolaylaşacaktır. Kooperatifleşmenin etkileri özellikle, bu sene ilk kez uygulanan ‘yakıt fiyatı indirimi’ desteği ile kendini göstermiştir. Bu desteğin nihai etkisi tüketicilerin daha ucuz hayvansal protein almalarını sağlayabileceği gibi, ülkemiz balıkçılarına açık denizlerde diğer ülkelerle rekabet etme şansı da verecektir. Bu şekilde ülkemizin kronik sorunlarından olan işsizlik için de, mevcut istihdam kaynağı geliştirilmiş olacaktır. Açık deniz balıkçılığının gelişimi ile balıkçılarımıza yıl boyu avlanma imkânı sağlanmış olacaktır.

Ayrıca Avrupa topluluğu uyum sürecinde [1], ülkemizde yapılan su ürünleri avlanma, yetiştiricilik ve işleme teknolojisi ile ilgili araştırma sonuçları; Su Ürünleri Fakülteleri ve bu konu üzerine araştırma yapan kurumlar ile balıkçılar arasında irtibat sağlanarak, Milli Ekonomimize katkı sağlayacak şekilde kullanılmalıdır.

5. Kaynaklar

1. M.S. Çelikkale, E. Düzgüneş ve İ. Okumuş, Türkiye Su Ürünleri Sektörü ve Avrupa Birliği ile Entegrasyonu. İstanbul Ticaret Odası Yayınları No: 63, İstanbul, 526s, 1999.
2. N. Başusta, İskenderun Körfezi’nde Bulunan Pelajik ve Demersal Balıklar. Doktora Tezi, Ç.Ü. Fen Bilimleri Enst., 202s, 1997.
3. Anonim 2003 Hatay Tarım Master Planı, Hatay, 2003.
4. A. Demir, Çağlar İçinde Antakya. Akbank Kültür ve Sanat Yayınları No: 62, İstanbul 216s, 1996.
5. Anonim 2001. Hatay İl Nüfus müdürlüğü.
6. SPSS for Windows, Release 9.0, SPSS inc., Chicago, Illinois, USA, 1999.